

Onder haar
HOEDE

Roman

Elizabeth Byler Younts

Elizabeth Byler Younts

Onder haar hoede

Roman

Vertaald door Geraldine Damstra

de groot goudriaan

Eerder verschenen van Elizabeth Byler Younts de romans *Aan zijn zijde* en *In haar hart*.

© Uitgeverij De Groot Goudriaan – Utrecht, 2016

Postbus 13288, 3507 LG Utrecht

www.kok.nl

www.puurvandaag.nl

Oorspronkelijk verschenen onder de titel *Promise to Keep* bij Howard Books, een onderdeel van Simon & Schuster, Inc., New York, USA.

© Elizabeth Ruth Younts, 2015

De Bijbelteksten in deze uitgave zijn ontleend aan de Herziene Statenvertaling, © 2010.

Vertaling Geraldine Damstra

Omslagillustratie Howard Books

Omslagontwerp IDD

Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best

ISBN 978 90 8865 353 7

ISBN e-book 978 90 8865 354 4

NUR 342

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

1

1946

Sunrise, Delaware

Esther

Zachtjes tikte de regen tegen het raam van de slaapkamer op de eerste verdieping. Esther Detweiler was net wakker geworden, rekte zich uit, maar ze hield haar ogen nog even dicht. Zelfs tijdens het uitrekken kroop de vochtige lucht door de kieren in het oude huis naar binnen en hing als een omslagdoek om haar heen. Ze voelde vanuit de bobbelige matras iets omhoogduwen in haar rug, maar ze negeerde het. Ze zwaaide haar voeten over de rand van het bed en zette ze op de grond. De houten planken waren glad en voelden heerlijk koud aan. Toen ze opstond kraakten de planken niet, zoals gebruikelijk. Het was volkomen stil in huis.

Esther draaide zich om en haar ogen bleven rusten op Daisy Garrison. Het zeven jaar oude dove meisje lag vredig te slapen in het kinderbed tegen de muur aan de andere kant van de kamer. Esther zorgde nu vier jaar voor het dochttertje van haar overleden nichtje. Ze had de neiging om het meisje over haar zijdezachte wang te strelen, maar ze kreeg ineens een koude rilling en haar aandacht voor het kind verslapte.

Esther draaide zich om en haar blik werd getrokken naar het borduurwerkje aan de muur, dat haar moeder haar als *Christtag*-geschenk gegeven had toen ze nog kind was. *Zeker mijn ziel, zwijg voor God, want van Hem is mijn verwachting.* Het was het laatste kerstgeschenk dat Esther kreeg van haar.

Ze rilde, trok haar ochtendjas aan en liep op haar tenen de trap af. Onderaan was *mammie* Orpha's slaapkamer. Oma liet haar deur 's nachts altijd openstaan; om de hemelse wezens te kunnen begroeten, zei ze dan. Vanochtend leek het wel of er iets anders was. Stond hij te ver open? Of was het te stil? Ze leunde met haar schouder tegen de muur naast de deurpost en kneep haar ogen dicht. Normaal gesproken hoorde ze *mammies* kalme gesnurk door de kleine opening heen. Nu voelde ze alleen een zacht zomerbriesje dat de geur van vers omgespitte aarde met zich meevoerde. Ze deed haar ogen weer open.

Met gespreide hand duwde ze de deur zachtjes open. Gewoonlijk kraakte die, maar nu bleef het stil. Esther bleef in de deuropening staan. Voor haar lag haar oma roerloos stil, het leek net een schilderij. Ze had een flauwe glimlach rond haar lippen, alsof ze een aangename droom had achter haar gesloten ogen. Ze zag er gelukkig uit. Na haar man, die ze ruim veertig jaar geleden verloor, was oma in de decennia daarna nog een groot aantal mensen kwijtgeraakt en had ze veel tegenspoed te verduren gekregen. Het was net de zwerftocht van de Israëlieten door de woestijn, alleen had zij nooit haar beloofde land gevonden. Misschien vond ze het nu, in de dood, wel.

Toen Esther haar gisteravond welterusten zei, had oma haar haar los, maar nu zat het keurig netjes in een knot en haar nachtmuts zat strak vastgebonden onder de zachte huid van haar kin. Voordat ze naar bed ging, had ze de tijd genomen om haar lange haar te kammen. Ineens schoot het Esther te

binnen dat oma ‘Tot ziens’ had gezegd in plaats van ‘Welterusten.’ Had ze op de een of andere manier geweten dat ze in haar slaap over zou gaan naar de eeuwigheid?

De quilt die strak rond oma’s borst ingestopt zat, lag al tientallen jaren op haar bed. Esther keek naar het eenvoudige patroon, waarin rijen driehoekjes vierkanten vormden. Samen hadden ze een groot aantal patroondelen hersteld en vernieuwd, waarbij ze jurken van haar moeder hadden gebruikt om lapjes van te knippen. Zij en Daisy hadden allebei met deze deken naaien geleerd.

Met horten en stoten kwam er een zucht uit haar keel en ze sloeg haar hand voor haar trillende mond. Ze had een hekel aan huilen. Haar hart bonkte als een houten vlegel waarmee het geogste graan werd gedorst en waarbij elke bonk steeds meer pijn deed. Warme tranen rolden over haar gezicht en maakten dat haar lippen zout smaakten. Er ontsnapte een zachte kreun uit haar mond, waarna ze zich op deze o zo lieve oude vrouw liet vallen. Haar grote schat, die nu niet veel meer was dan een leeg omhulsel.

Oma was zo’n nederige vrouw geweest, een vrouw die navolging verdiende. Ze was toegewijd geweest, trouw, een *mammie* voor iedereen.

Esther hilde en was blij dat ze alleen was. Het verdriet om het verlies van haar oma was schrijnend en haar hart raakte overstelpt met gevoelens van smart. De last was te groot. Ze had eerder gezien hoe de dood eruitzag, maar toen haar *mem* en *dat* stierven, had de onschuld van haar jeugd haar verdriet verzacht. Dat ze nu oma kwijtraakte, was erger.

Tegen lunchtijd was het meubilair bij Esther thuis aan de kant gezet en stonden de kamers vol met rijen banken zonder rug-

leuning. Daarop zaten de mensen die deelnamen aan de rouw- dienst. Esther putte troost uit hun aanwezigheid. Daisy bleef de hele tijd dicht in de buurt van Esther; ze had grote ogen van verbazing, haar roze lipjes getuit en haar handen lagen stil op haar schoot. Oma had nooit begrepen dat het meisje doof was, maar toch was hun relatie zeer speciaal.

Esther had al verschillende begrafenis meegemaakt. Haar leven was tot nu toe nogal chaotisch verlopen; ze vergeleek het maar met een ongetemd paard dat voor een rijtuigje staat, zonder dat er iemand in zit die het bestuurt. Haar vader was in 1917 vertrokken naar de oorlog en een jaar later als principieel dienstweigeraar gestorven in gevangenschap. Haar moeder Leah had de hoop opgegeven en was twee jaar later gestorven. Omdat Esther toen nog maar acht was, hadden de diakenen voorgesteld dat ze bij haar andere, jongere en gezondere opa en oma in Geauga County, Ohio, zou gaan wonen. Dan hadden ze haar net zo goed naar het buitenland kunnen sturen, en Esther had geweigerd. Ze wilde liever hier bij oma blijven. Als het moest, kon ze flink koppig zijn, net als wanneer ze deed alsof ze geen honger had.

Maar die tijd was voorbij. Esther was inmiddels vierendertig en niet getrouwd; ze had samen met oma een leven opgebouwd en toen Daisy erbij kwam, was hun ongewone gezin compleet. Soms was het moeilijk en Daisy's doofheid maakte het nog moeilijker, maar met drie generaties in één huis was er in elk geval weer een beetje een gevoel van hoop en vrede. Esther had zich niet gerealiseerd dat ze dat kwijt was toen haar nichtje Irene – Daisy's moeder – stierf. Irene had al voor haar dood geen deel meer uitgemaakt van de kerkelijke gemeenschap, omdat ze door haar huwelijk met een *Engelischer* in de ban was gedaan en werd gemeden.

Met de dood van oma sloeg de weegschaal opnieuw om en Esther wist nu al wat het volgende was dat zou gebeuren. Het

was inmiddels al meer dan een jaar geleden dat Daisy's vader een brief stuurde, waarin hij had uitgelegd dat hij zou helpen met de wederopbouw, maar daarna hadden ze niets meer van hem gehoord. Toch zou hij uiteindelijk terugkomen uit de oorlog. Boven haar hoofd hing een sombere schaduw, in de persoon van Joe Garrison. Hoewel ze niet wilde dat hem iets zou overkomen, moest ze er niet aan denken dat hij thuiskwam en Daisy mee zou nemen, vooral niet nu oma er niet meer was. Door oma's dood werd ze er echter weer bij bepaald dat ze Daisy kwijt zou raken aan Joe. En dan was ze alleen.

'*Danki,*' zei Esther, terwijl ze een uitgestoken hand schudde en aan iets anders probeerde te denken. Omdat er op deze tussenliggende zondag geen kerkdienst was, waren er al veel mensen bij haar op bezoek geweest. Terwijl Esther de bezoekers begroette, keek ze in meelevende, talmende en bedroefde gezichten. Niettemin kreeg ze wel pijnlijke handen van alle stevige handdrukken. Uiteindelijk was het voorbij en schudde ze de laatste in de rij van bezoekers de hand – opnieuw een somber kijkende man met baard. Vervolgens stond ze in haar eentje in de deuropening en zag hoe de familie Peterschein in een zwarte rij de oprijlaan afliep, zoals een groep werkmieren, altijd geordend en nooit lui.

Achter de volledig in het zwart geklede families zag ze een *Engelse* in fleurige kleding staan die zich losmaakte uit de groep. Mevrouw Norma White liep met een air alsof ze heel wat was. Toen ze langs de familie Peterschein liep, keek iedereen om en staaarde haar na. De rok van de perzikkleurige jurk van haar buurvrouw – strak om haar middel gebonden met een riem – ruiste langs haar benen, die in geelbruine panty's waren gestoken. Een groepje meisjes op de veranda boog het hoofd naar elkaar toe en begon te fluisteren.

'Ik heb een taart meegenomen,' zei mevrouw White, ter-

wijl ze naar binnenliep. Ze keek om zich heen – maar keek Esther niet aan – en gaf haar een kruimelappeltaart. Esther werkte al vanaf haar dertiende bij mevrouw White op de boerderij naast hun huisje. Mevrouw White was een gedecideerde vrouw. Nadat ze haar man verloor bij een ongeluk op de boerderij, runde ze de boerderij zelf en voedde ze haar dochters op. Mevrouw White was een harde en strenge werkgeefster, maar ze had nooit de dood van haar man gebruikt als een excuus om niet meer te willen leven, zoals Esthers moeder dat wel had gedaan. De krachtige houding van de vrouw had Esther door de jaren heen gestimuleerd om niet toe te geven aan verlies. Mevrouw White had er niet op gerekend dat er iemand zou komen die haar zou redden uit deze situatie en ze was de uitdaging aangegaan. Ze had jarenlang in haar eentje de boerderij gerund. Veel andere vrouwen zouden hem allang hebben verkocht en zijn vertrokken.

Toen Esther er ging werken, zag ze mevrouw White in een overall mannenwerk doen. Daarom had ze een huishoudster nodig voor het grote huis. Dat was echter jaren geleden, maar hoewel ze nog steeds de boerderij runde, droeg ze nu stijlvolle jurken in plaats van een overall. Ze hoefde niet meer zelf het zware werk te doen, maar de vroegere jaren hadden hun tol geëist. Mevrouw White had zelden geen sierlijke handschoenen aan. Toen Esther zich realiseerde dat de elegante vrouw de handen had van een hardwerkende kerel, met knoestige knokkels en een ruwe huid, begreep ze waarom. En ook waarom er in elke kamer een potje huidcrème stond.

‘Dank u wel.’ Ze pakte de taart met beide handen aan en zette hem bij alle andere spullen op het houten aanrecht. De vorige dag had Esther de taart zelf gebakken in mevrouw Whites moderne oven, die ze zelf heel graag zou willen hebben. Ze gebaarde naar het tafeltje midden in de keuken. ‘Daar staat koffie en water.’

‘O, Esther. Het spijt me heel erg, maar ik kan niet blijven. Ik loop al achter op mijn schema.’ Mevrouw White glimlachte en knipperde langzaam met haar wimpers. ‘Vanavond is er een gebedsdienst in de kerk en je weet dat ik er een hekel aan heb om te laat te komen. Ik had er eerder willen zijn, maar na de kerk en het eten moest ik zo veel opruimen.’ Mevrouw White schraapte haar keel. ‘Ik weet zeker dat je het begrijpt.’

Esther probeerde zo rustig mogelijk te ademen. Eten klaar-
maken voor één persoon kon niet de reden zijn dat ze zo laat was. Bovendien behielpen de knechten op de boerderij zichzelf op zondag met eten dat Esther van tevoren voor hen had klaargemaakt. Waarschijnlijk had mevrouw White niet meer hoeven doen dan de keuken aan te vegen of een vaatdoekje over haar nieuwe kunststofaanrechten te halen. Die volgens haar overigens ‘parelmoergroen’ waren, zoals ze het noemde, maar Esther was van mening dat het gewoon groen was.

‘Gecondoleerd,’ zei mevrouw White, terwijl ze Esther zachtjes een klopje op haar arm gaf. Hoewel haar hand met handschoen warm aanvoelde, perste de kilte van haar opmerking zich door de dunne, zwarte stof van Esthers mouw heen in haar huid en bezorgde haar een koude rilling. Mevrouw White draaide zich om en wilde weggaan, maar bedacht zich en richtte zich weer tot Esther. ‘O, zie ik je morgen?’

Esther perste haar lippen op elkaar, maar ontspande ze even later weer omdat ze niet wilde dat haar werkgeefster zag dat ze zich ergerde.

‘De wake duurt drie dagen en daarna is de begrafenis. Het spijt me, maar ik ben er pas weer de dag na de begrafenis.’

‘En moet je –’ begon de *Engelse* vrouw.

‘Ik kan de vrouw van mijn neef in mijn plaats sturen,’ stelde Esther met kalme stem voor. ‘Dorothy is een van de vrouwen die het eten rondbrengt; ze zou het extra geld wel kunnen gebruiken. U zult tevreden zijn over haar.’

Norma White trok een van haar dunne wenkbrauwen hoog op. Er viel even een stilte tussen de twee vrouwen, maar toen knikte de oudere vrouw kortaf en zei: ‘Stuur haar morgenochtend maar naar me toe, dan handel ik het verder wel af.’

Esther keek door het keukenraam haar buurvrouw na die op haar tenen over de weg liep, om te voorkomen dat ze met haar pump wegzakte in het natte grind. Nog geen minuut later was mevrouw White terug in haar kleurige bestaan achter haar paaltjeshek en liet ze Esthers leven van Eenvoud, met alle schakeringen tussen wit en zwart, achter zich.

Daisy glipte achter Esther vandaan en ze legde haar arm om de schouders van het meisje. Ze gaf drie zachte kneepjes, hun speciale manier om tegen elkaar te zeggen: ‘Ik hou van je.’ Ze kon zich niet de laatste keer herinneren dat iemand anders dan Daisy hetzelfde tegen haar had gezegd. Dit gebaar was zo intiem, zo’n gebaar van liefde had ze nog nooit met iemand anders uitgewisseld.

‘*Sella hohe frau realle meint sie saveet,*’ zei Lucy, Esthers tante en Daisy’s oma, zachtjes.

Esther vroeg zich af hoe lang de oudere vrouw daar al stond. Ze knikte instemmend, die *Englische* vrouw had inderdaad een hoge dunk van zichzelf. Maar had Esther zelf niet, ook juist door deze vrouw met haar air, geleerd steviger in haar schoenen te staan?

‘Weet je het zeker dat je wel voor haar wilt werken?’ vroeg tante Lucy fluisterend maar recht op de vrouw af.

Esther verzuchtte: ‘Waar zou ik anders moeten werken?’ Ze liep met tante Lucy naar de gootsteen en samen wasten ze een paar waterglazen af om ze weer te gebruiken. ‘Nu de meeste mannen weer terug zijn uit de oorlog, verliezen veel vrouwen hun baan. Ik weet dat ze niet allemaal zullen blijven werken, maar hoe je het ook wendt of keert, er zijn momenteel huishoudsters in overvloed.’

‘Je zou les kunnen gaan geven. De school zoekt een goede onderwijzeres. Als jij het niet doet, wordt het waarschijnlijk die rare Matilda Miller uit het district verderop. Ze ziet eruit als een vogelverschrikker.’

‘Ik kan niet lesgeven.’ Esther fronste een wenkbrauw en keek haar tante aan.

Ze zou trouwens toch geen steun of goedkeuring krijgen van de Amish leiders. Esthers omstandigheden waren te ongewoon om haar het goede voorbeeld te laten zijn voor *kinner*. Ze streefde er wel naar om te leven volgens de regels van de *Ordnung*, maar ze was nog steeds een ongetrouwde vrouw zonder vader of moeder, die een doof *Englisch* meisje grootbracht.

‘Zou kunnen, maar je hebt Daisy wel heel veel geleerd.’ Tante Lucy gaf haar kleindochter een zacht klopje op haar *kapp*. Daisy glimlachte naar haar *mammie*, waarna ze haar gezicht begroef in de lange, zwarte rok van de vrouw die zich over haar had ontfermd. Lucy verzuchtte: ‘Ze lijkt zo op Irene toen die zo oud was. Je bent heel goed voor haar.’ Er gleed pijn en verdriet over het gezicht van de oudere vrouw. Ze slikte moeilijk, wendde haar blik af van Esther en keek door het raam naar buiten.

Esther gaf tante Lucy een zacht klopje op haar handen. Ze wisten allebei dat tante Lucy graag Daisy bij zich had genomen toen Joe na Irenes dood bij de mariniers ging, maar ze wist niet – niemand wist het – hoeveel extra werk het zou zijn om een kind als Daisy op te voeden.

Esther had het tante Lucy nooit verteld, maar Irene had een keer tegen haar gezegd dat, als er ooit iets met haar zou gebeuren, ze wilde dat Esther Joe zou helpen met Daisy. Dat had Irene Esther laten beloven. Joe had aan Esther toegegeven dat Irene hem dezelfde belofte had laten doen. *Ze heeft op de een of andere manier een voorgevoel gehad*, had hij gezegd. Zijn woor-

den stonden in haar geheugen gegrift. *Ze zei dat jij van Daisy zou houden alsof het je eigen kind was en voor haar zou zorgen zoals haar eigen ouders dat zouden doen. Ze heeft het me laten beloven.*

Tante Lucy was echter heel boos geweest en had erop gestaan dat ze zelf voor haar kleindochter zou zorgen. Daarom had Joe het goedgevonden dat zijn schoonmoeder haar één nachtje bij zich zou houden, voordat hij zich zou inschepen. Tante Lucy had echter al snel ingezien dat Daisy heel veel aandacht nodig had – meer dan zij kon geven – en uiteindelijk had ze ermee ingestemd dat Esther het beter kon doen.

Verdiept in haar herinneringen keek Esther door het raam naar buiten. Haar blik werd getrokken naar de mondharmoonica die in de vensterbank van het keukenraam lag. Hij was van haar vader geweest. Toen die wegging, had hij tegen haar gezegd dat ze erop moest passen en dat hij – als hij op een dag terugkwam – haar zou leren erop te spelen. Hij was nooit teruggekomen. De dood van oma was gewoon de volgende in het rijtje.

'Wat moet ik zonder jou?'

1946. Esther Detweiler is gewend om voor zichzelf te zorgen. Ze verloor haar ouders op jonge leeftijd en samen met haar grootmoeder heeft ze altijd het beste van de situatie gemaakt. Ze geniet van Daisy, het dove meisje over wie ze zich heeft ontfermd. Als haar grootmoeder overlijdt, is Daisy alles wat ze heeft.

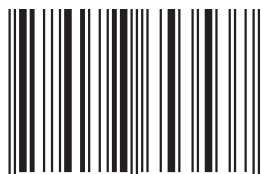
Marinier Joe Garrison keert na de oorlog terug naar huis en kijkt ernaar uit om weer voor zijn dochter te zorgen. Eenmaal thuis ontdekt hij dat het meisje erg verknocht is geraakt aan Esther. Hij voelt zich aangetrokken tot de jonge Amish vrouw en allebei hebben ze het beste met Daisy voor. Maar om dichterbij elkaar te kunnen komen zullen ze eerst het verleden een plek moeten geven.

Elizabeth Byler Younts was nog maar een jong meisje toen haar ouders de Amish gemeenschap achter zich lieten, maar bleef altijd trouw aan haar geloof en de Amish tradities. Haar romans baseert ze deels op de verhalen van haar grootouders. Eerder verschenen *Aan zijn zijde* en *In haar hart*.

NUR 342

ISBN 978-90-886-5353-7

de groot goudriaan

www.degrootgoudriaan.nl